

MÜLTECİ GÜNCELLEMESİ:

SÜRÜM 2.01

Bu makale 24 MART 2022 tarihinde mukavemet.org, izafi.org, doganalpdemir.com internet sitelerinde yayınlanmıştır.

DOĞAN ALPASLAN DEMİR

GİRİŞ

Siyasi coğrafya bilim dalının terminolojisinde yer alan “ülke sınırı” kavramı, bir paradigmadan diğerine savrulan, istismara açık bir konudur. O sınırlardır ki bir tarafından öte yanına geçmenin bin tane yolu, geçirtmemenin de ciltler dolusu yasa kitapları vardır. Turist olarak geçerseniz çiçeklerle, görevli olarak geçerseniz bürokrasinin ağdalı mürekkep kokusuyla, kaçakçılık için geçiyorsanız mayınlarla/silahlarla karşılanırsınız. Bir de can havliyle, savaştan ve şiddetten kaçmak için evinizi ve malınızı ardınızda bırakarak sınırdan geçiş vardır ki acının en damıtılmış halini sırtlanır, mülteci damgasıyla karşılanırsınız.

Ezberlerimize işlenmiş “mülteci” tanımına yakından aşinayız; Asyalı, Afrikalı, Orta Doğulu göçmenler yıllardır ülke gündeminin ilk sıralarından inmiyor, inecek gibi de durmuyor. Nedir, bu yazıda ülkemizdeki “göçmen” tanımına uymayan, ülkemiz gündemine uğramamış Ukraynalı mülteciler konusunu yazdım. Sizden ricam, bu yazıyı okumaya başlamadan önce savaş, kan, din, vatanseverlik, bayrak, milliyetçilik vb. ön kabullerinizi, ezberlerinizi vestiyerde bırakmanızdır; çıkışta bıraktığınız yerden alabilirsiniz.

AMAÇ

Mülteci Sürüm 2.01, metaforik bir ifade biçimi olup Rusya’nın Ukrayna’ya saldırmasıyla oluşan kitlesel göçü tanımlamaktadır. Bu yazı, dünyamızda savaş

nedeniyle meydana gelen “kitlesel göç” olgusundaki değişimi “Mülteci Sürüm 2.01” kavramıyla açıklamayı amaçlamıştır.

MÜLTECİLER YUNAN ADALARINDA

Son 10 yıllardır giderek büyüyen göçlerin acısını yaşıyor dünyamız. Özellikle Suriye başta olmak üzere Ortadoğu ülkelerinden, Asya ve Afrika ülkelerindeki savaşımlardan kaçan milyonlarca insan, göç ettikleri ülkelerin demografik yapılarını, ekonomi ve kültürlerini değiştirmeye devam ediyor. Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerden insan tacirlerinin botlarla mültecileri Avrupa’ya taşıdığını, taşıyabileceğinin çok üstünde insan taşıyan bu teknelerin battığını, sahil güvenlik gemileri tarafından ateş edilerek karşılandıklarını, denize vuran bebek cesetlerinin sosyal medyada bir duygu seli yarattığını ancak tüm bunların sosyal politikalar üzerinde etkisiz olduğunu biliyoruz.

The Guardian gazetesi bu ölüm botlarından birinden sağ olarak kurtulan 28 yaşındaki Somali vatandaşı Hanad Abdi Mohammad’ın yaşadıklarını haberleştirmiş¹:

“Bilindiği gibi Türkiye’den Yunanistan adalarına doğru yapılan kısa ama genellikle tehlikeli deniz yolculuğu, Afrika, Asya ve Orta Doğu’da savaştan, yoksulluktan ve zulümden kaçan insanlar için uzun zamandır Avrupa’ya popüler bir giriş noktası olmuş durumda.”

Mohammad’ın bindiği tekneyi kullanan insan tacirleri Yunanistan karasularına girip kıyıya yaklaştıklarında botun yönetimini Hanad Abdi Mohammad’e vererek kaçıyorlar. Hayatında ilk kez denize açılmış olan Mohammad’ın yönetimindeki tekne alabora oluyor, iki kişi boğularak ölüyor ve sahil güvenlik görevlilerince yakalanıyorlar. Mohammad kendini Yunanistan’ın Sakız adasındaki hapishane binasındaki bir hücrede buluyor. Anlıyoruz ki Yunan polisi veya sahil güvenlik, geminin dümeninde kim/kimler varsa onu teknenin kaptanı ilan ediyor ve çok ciddi cezai suçlamalarla dava açılıyor. Yunanistan’ın bu tavrının sebebinin yeni gelecek mültecileri yıldırma amacı taşıdığına kimsenin şüphesi yok. İnsan hakları avukatı Alexandros Georgoulis, “Maalesef hapishanelerimiz bunlarla dolu, yıllarca hapishanelerde temyizlerinin dinlenmesini bekleyerek geçiriyorlar. Adalarımıza gelen hemen hemen her tekne aynı kaderi paylaşıyor.” açıklamasını yapmış. Guardian gazetesi, insan kaçakçılığından hüküm giymiş sığınmacıların Yunanistan’daki en büyük ikinci

mahkûm kategorisini oluşturduğunu yazıyor. Yunanistan’da muhalefet partisinin solcu Parlamento Üyesi Stelios Kuloglou, “Yaşananlar tamamen adaletsiz, yetkililerin insanları bu şekilde hedef alarak sığınmacıları caydırmaya çalışması çok çirkin. Ne Muhammed ne de Afganlar o teknelere binmeden önce denizi görmemişlerdi” açıklaması yapıyor ama Mohammad’a faydası olmuyor. Mohammad sadece 1 dakika süren savunmasından sonra 50 yıl hapis cezasına çarptırılıyor.

Yunan Milletvekili Stelios Kouloglou (solda), insan hakları avukatı Alexandros Georgoulis ile Midilli’deki temyiz mahkemesinin önünde. Fotoğraf: Helena Smith/The Guardian

UKRAYNALI MÜLTECİLER POLONYA’DA

Rusya’nın Ukrayna’ya saldırısının dördüncü haftası biterken mülteci sayısının 3 milyonu geçtiği açıklandı. Polonyalı yetkililer mültecilerin üçte ikisinin Polonya’ya sığındığını, Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmeye yeltendiği 24 Şubat’tan bu yana 2 milyon kişinin sınırı geçtiğini açıkladılarⁱⁱ.

Polonyalılar şimdilik durumdan şikayetçi görünmüyor. 41 yaşındaki Polonya vatandaşı Krzysztof Chawrona, mülteciler için evlerini açanlar arasında yer alıyor. Dört çocuk babası Chawrona, Al Jazeera gazetesine “Oğlum teyzesiyle kalıyor çünkü dairemi sekiz mülteciye verdim, eskiden bir şirkete kiraladığım ikinci dairemde de 40 metrekarede yedi kişi kalıyor. Kalacak bir yerleri olduğu için minnettarlar” açıklamasını yapmış.

Ancak mülteci akınının devam edeceğinden kaygılananlar arasında yer alan Polonya Krakow Ekonomi Üniversitesi'nde uluslararası ilişkiler bölümünde profesör olan Konrad Pędzwiatr, mültecilerin yerleştirileceği alanın giderek daraldığını ve Ukrayna'yı terk edenlerin sayısının 10 milyona ulaşabileceğini belirtmişⁱⁱⁱ.

UKRAYNALI MÜLTECİLER VE İNGİLTERE

Avrupa'da mültecilere karşı duruşu en sert ülkelerden biri olan İngiltere bizi şaşırtıyor:

St. Edmundsbury Piskoposu Martin Seeley ve ailesi, savaştan zarar görerek ülkelerinden kaçan Ukraynalı mültecileri evlerine davet ediyorlar. İngilizleri, Ukraynalı mültecilere yardım için ellerinden geleni yapmaya çağıran Piskopos Seeley, "Biz aile olarak, Ukrayna'dan kaçan mültecilere evimizi açma kararı aldık, onları en kısa zamanda evimize kabul etmeyi bekliyoruz" açıklaması yapmış^{iv}.

*Bishop of St Edmundsbury and Ipswich will open his home to refugees
Credit: Church of England Suffolk*

İngiltere’den ikinci haber eski İngiltere Başbakanı David Cameron’dan geliyor. Eski Başbakan Polonya’daki Ukraynalı mültecilere insani yardım malzemesi taşıyor^v.

Cameron’un mültecilere duyduğu “sevgi” onu yardım kamyonuyla Polonya’ya kadar gitmesini sağlıyor. Üstelik Twitter hesabından yolculuk boyunca mesaj göndermiş^{vi}.

UKRAYNALI MÜLTECİLER NORVEÇ'TE

Ülkelerinden kaçan Ukraynalı mültecilerin sığındığı ülkelerden biri de Norveç. Hükümet yetkilileri Ukraynalı mültecileri en iyi şekilde ağırlamak için ellerinden geleni yapmaya hazır olduklarını ve 5500 mülteciyi barındıracaklarını açıklamışlar. Norveç Kralı Harald, bir mülteci kabul merkezine dönüştürülen, 1000 kişi barındırma kapasiteli Oslo'daki Helsfyr otelinde mültecileri ziyaret etmiş. Kralın ziyaret sırasında çok duygulandığını gazeteciler not etmişler.

Norveç Veliaht Prensi Haakon da mültecilere yönelik bir açıklama yapmış:

“Bu Avrupa’da bir savaş, insanlar öldürülüyor ve insanlar kaçıyor. Ama aynı zamanda savaştan ve direnen çok kişi var. Birbirimize sahip çıkmamız, insanlığımızı korumamız önemli. Hem Ukrayna hem de Rus halkı Norveç’te kendilerini güvende hissetmeli.”^{vii}

Oskar Aanmoen/Royal Central

Norveç Kralı Harald.

UKRAYNALI MÜLTECİLER İRLANDA'DA

Mülteci ağırlama yarışında İrlanda da geri kalmak istememiş. Kuzey İrlanda'da yaklaşık 6.000 kişi, ülkelerinin Rus işgalinden kaçan Ukraynalıları barındırmak için gönüllü olmuş. İlk mülteci kafilesinin günler içinde ülkeye varması bekleniyor^{viii}.

Öte yandan İrlandalı senatör Maria Byrne yaptığı açıklamada kadın ve çocuk mültecilerin cinsel sömürünün hedefi olabileceğini söylemiş. Senatör Byrne ana dili İngilizce olmayan kişilerin cinsel şiddet olaylarını polise bildirmede yaşadıkları zorluklara ve savaştan kaçan kadınların istismara karşı savunmasız olduğuna dikkat çekmiş^{ix}.

Limerick Fine Gael Senator Maria Byrne

UKRAYNALI MÜLTECİLER JAPONYA'DA

Japonya'da Japon olmayanlar aşağılayıcı bir sözcükle tanımlanır: Gaijin. Yabancıların en çok ırkçı söylemlerle karşılandığı ülkelerin başında gelir Japonya.

Dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan Japonya, mültecilere ve sığınmacılara oldukça kısıtlayıcı politikalara sahip. Japonya'nın mültecileri kabul eden yasaları çıkardığı 1982'den bu yana 85.429 kişi mülteci statüsü için başvurmuş ve sadece 841 kişi kabul edilmiştir. 2020 yılında kabul ettiği mülteci sayısı ise sadece 47 kişi.

Japonya hem geleneksel hem de idari kurallarını yıkan bir adım atarak Ukraynalı mültecileri kabul etmeye hazır olduğunu açıkladı. Bu iddialı ve dramatik dış politika değişikliğinin sebeplerinin başında ise Rusya'dan cesaret alan Çin'in, üzerinde hak iddia ettiği Tayvan'ı işgal etme kaygısı geliyor. Japonya'nın bu kararının altında Rusya'ya olan tepkisini en güçlü biçimde gösterme amacı bulunuyor^x.

Japonya'nın bu radikal politika değişikliğinin anlaşılabilir sebepleri olsa da şimdiye kadar Afrika ve Asya savaşlarından kaçan mültecilere kayıtsız kalan Tokyo yönetiminin Ukraynalılara kapıyı açık tutması, üzerinde tartışmaya değer görülüyor.

Demonstrators protesting the Russian invasion of Ukraine march through the Shibuya area of Tokyo on March 5. (Yuichi Yamazaki/Getty Images)

MÜLTECİLER

Rus işgali ve Ukraynalı mülteciler dünya gündeminin ilk sıralarını işgal ederken geçtiğimiz günlerde (21 Mart) “Uluslararası Irk Ayrımı ile Mücadele Günü”^{xi} ses getirmeyen protesto gösterileriyle anıldı. Stand Up To Racism (SUTR) tarafından organize edilen eylemlerde farklı ülkelerin mültecileri arasındaki ayrımcılığa dikkat çekildi. SUTR’nin eş sekreteri Sabby Dhalu, Avrupa hükümetlerinin Afganistan, Irak, Suriye, Yemen, Etiyopya ve Sudan’daki savaşlardan kaçan mültecilere sığınak sağlama görevini yerine getirmeyi reddettiklerini açıklamış. Sabby Dhalu’nun açıklamaları tabloyu daha net görmemizi sağlıyor:

“İngiliz Hükümeti, Ukrayna savaşından kaçan mültecileri barındırmak için kendi vatandaşlarına ayda 350 sterlin teklif etti. Peki Afgan veya Suriyeli mülteciler için bu benzeri yardımlar neden yapılmadı? Ukrayna krizi boyunca gösterilen çifte standart, hükümetin Afrikalı, Güney Asyalı ve Arap mültecilere/sığınmacılara yönelik uzun süredir devam eden ırkçı tutumunu ortaya çıkarmıştır”^{xii}.”

Asya ve Afrika ülkelerinden can havliyle kaçarak gelişmiş ülkelerde yaşama tutunmaya çalışan insanların oluşturduğu göçmenler, Avrupa toplumları ve hükümetleri tarafından şiddetle itildiler. Avrupa kültürünün “insan tanımına” dahil olmak için en azından Doğu Avrupalı, beyaz ırktan ve Hristiyan olunmalıydı. Ukraynalı göçmenler Avrupa’ya, mülteci tanımına köklü bir güncelleme yapabilme fırsatı verdi: Mülteci Sürüm 2.01. Tabii ki en geniş anlamıyla ırkçılığa da.

MÜLTECİ SÜRÜM 2.01

Dünyamız son on yıllarda radikal sağ siyasal akımlar tarafından kışkırtılan ırkçı bir popülizmin yükselişine tanık oluyor. Kendisini ekonomik/kültürel konformizmin ardına saklayan, ulus devlet savunucusu ve ulusalcı vatansever kamuflajına bürünmüş bu ırkçı popülist akımın merkez sağ ve sosyal demokrat siyasi yelpazedeki kitleleri de etkisi altına aldığını söylemek zorundayım. Ukraynalı mülteciler bu akımın Avrupa ayağına rahat bir nefes aldırılmış oldular. Çünkü Rönesans hümanizmi ve Protestan ahlakıyla aynı kaba sığırmakta zorluk çeken bu akımın savunucusu “iyi insanlar”, insani

duygularını yitirmediklerini, hümanizmi desteklediklerini, sadece yarım ağız savaş karşıtı söylemleriyle değil kurbanlara bizzat yardım ederek eylem insanı olduklarını kanıtlama olanağı buldular.

Sömürünün en zalim ve acımasız enstrümanlarından biri olan savaşların bir çıktısı olarak dayatılan kitlesel göç olgusu, Ukraynalı mültecilere gösterilen tutum ile yeni bir güncelleme almış oluyor. Küresel emperyalizm nükleer silahların gölgesi altında muazzam bir paradigma değişikliğine gidiyor. Mülteci Sürüm 2.01 güncellemesini bu paradigma değişikliğinin habercisi olarak gördüğümü ve yakın gelecekteki gelişmeler konusunda karamsar olduğumu saklayamayacağım.

DİPNOTLAR

ⁱ [i] <https://www.theguardian.com/global-development/2022/mar/18/greek-court-to-hear-appeals-on-life-sentences-for-refugees-accused-of-steering-dinghies>

ⁱⁱ [ii] <https://www.thefirstnews.com/article/polands-doors-wide-open-but-for-how-long-28917>

ⁱⁱⁱ <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/18/polish-cities-running-out-of-capacity-to-help-ukraine-refugees>

^{iv} <https://www.itv.com/news/anglia/2022-03-19/bishop-opens-home-to-ukrainian-refugees>

^v <https://en.interfax.com.ua/news/general/815723.html>

^{vi} https://twitter.com/David_Cameron

^{vii} <https://royalcentral.co.uk/europe/norway/king-harald-visits-ukrainian-refugees-in-oslo-174083/>

^{viii} <https://www.itv.com/news/utv/2022-03-18/6000-people-in-northern-ireland-volunteer-to-house-ukrainian-refugees>

^{ix} <https://www.limerickpost.ie/2022/03/19/limerick-senator-concerned-about-sexual-exploitation-of-refugees/>

^x <https://www.washingtonpost.com/world/2022/03/19/japan-ukraine-refugees/>

^{xi} 21 Mart 1960 tarihinde Güney Afrika'da ırkçılığa karşı kampanya yürüten barışçıl protestoculara polisin açtığı ateş sonucu 69 kişi öldü. 1966 yılında Birleşmiş Milletler tarafından 21 Mart "Uluslararası Irk Ayrımı ile Mücadele Günü" ilan edildi.

^{xii} <https://leftfootforward.org/2022/03/un-anti-racism-day-calls-to-provide-sanctuary-to-all-refugees-escaping-war/>